

BU DÜNYA HERKESE GÜZEL (Dışarıda Kalan Şiirler)

Oktay Rifat Şair ve dilci Samih Rifat'la Münevver Hanım'ın oğlu. 10 Haziran 1914'te, babasının vali olarak bulunduğu Trabzon'da doğdu. İlkokulu Ankara'da okudu. Ankara Erkek Lisesi'ni (1934) ve AÜ Hukuk Fakültesi'ni bitirdi (1937). Hukuk doktorası yapmak üzere Maliye Bakanlığı tarafından Paris'e gönderildi; ancak İkinci Dünya Savaşı'nın patlaması üzerine 1940 yılında doktorasını tamamlayamadan yurda döndü. Askerlik hizmetini yaptıktan sonra Maliye Bakanlığı'nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştı; bir süre de Ankara ve İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. İlk eşi Türkân Hanım'ın ölümünden sonra 1945 yılında, Fransızca öğretmeni ve çevirmen Sabiha Omay'la evlendi. Bu evlilikten bir oğlu oldu. 1961 yılında İstanbul'da Devlet Demiryolları I. İşletme Hukuk Müşavirliği bürosunda avukat olarak çalışmaya başladı ve 1973'te emekliye ayrıldı. Yaşamının geri kalanını İstanbul'da ve –yaz aylarında– Ayalık, Altunova'da geçirdi. 18 Nisan 1988'de İstanbul'da öldü.

Şiir kitapları: *Garip* (Orhan Veli ve Melih Cevdet'le birlikte) 1941; *Güzelleme*, 1945; *Yaşayıp Ölmek*, *Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*, 1946; *Aşağı Yukarı*, 1952; *Karga ile Tilki*, 1954; *Perçemli Sokak*, 1956; *Âşık Merdiveni*, 1958; *Latin Ozanlarından Çeviriler*, 1963; *Yunan Antologyası*, 1964 (bu son iki kitap Oktay Rifat'ın vasiyeti doğrultusunda ölümünden sonra toplu şiirleri arasına alınmıştır); *Elleri Var Özgürlüğün*, 1966; *Şiirler*, 1969; *Yeni Şiirler*, 1973; *Çobanlı Şiirler*, 1976; *Bir Cıgara İçimi*, 1979; *Elifli*, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, 1984; *Koca Bir Yaz*, 1987.

Mehmet Can Doğan Aksaray'da doğdu. Türk Dili ve Edebiyatı öğrenimi gördü. Yeni Türk Edebiyatı alanında yüksek lisans ve doktora yaptı, doçent oldu. Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyor. *Mene Tekel Feres* (1993), *Törenler ve Komplolar* (1997), *Şaman* (2005), *Boyunca* (2005), *Attar* (2009), *Üvey İkiz* (2013) adlı şiir kitapları bulunan Doğan, Edip Cansever'in "kitaplarına giremeyen şiirler"ini *Öncesi de Kalır* (YKY, 2009) adıyla, Turgut Uyar'ın "kitaplarına girmeyen şiirleri"ni *Yitiksiz* (YKY, 2010) adıyla yayına hazırladı.

*Oktay Rifat'ın
YKY'deki kitapları:*

- Bütün Şiirleri I-II (2007)
Bir Kadının Penceresinden (2007)
Danaburnu (2008)
Bay Lear (2008)
Yağmur Sıkıntısı - Toplu Oyunlar (2009)
Şiir Konuşması (2009)
- Bir Aşka Vuran Güneş - Seçme Şiirler (2008)
Bayraklarımı Çektim - Kendi Sesinden Şiirler (2014)
Bu Dünya Herkese Güzel (Dışarıda Kalan Şiirler) (2016)

Oktay Rifat

BU DÜNYA HERKESE GÜZEL
(Dışarıda Kalan Şiirler)

Hazırlayan
Mehmet Can Doğan

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4717
Şiir - 349

Bu Dünya Herkese Güzel (Dışarıda Kalan Şiirler) / Oktay Rifat
Hazırlayan: Mehmet Can Doğan

Kitap editörü: Murat Yalçın

Kitap tasarımı: Mehmet Ulusel
Grafik uygulama: Gülçin Erol Kemahlıoğlu

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan Sanayi Sitesi, Birlik Caddesi, No: 26, Acar Binası
34524, Haramidere - Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0 212) 422 18 34 Faks: (0 212) 422 18 04
www.acarbasim.com
Sertifika No: 11957

1. baskı: İstanbul, Eylül 2016
ISBN 978-975-08-3738-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeraltı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 Karaköy 34425 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

7 • “Zehir Yeşili”

“Bu Dünya, Herkese Güzel”

(Mehmet Can Doğan)

Bu Dünya Herkese Güzel

(Dışarıda Kalan Şiirler)

13 • Gecenin Söyledikleri

14 • Mermer Merdivenler

15 • Yollar

16 • Çiçekli Entarin

18 • Kadife

19 • Komşumun Balkonü

21 • Kör Kuyu

22 • Kupa Kızı

23 • Bıçak Altında

24 • Tramvay

25 • Evler

26 • Serinleme

27 • Taşlıkta Akşam

28 • Hasret

30 • Portre

31 • Bir Kadın

32 • Güvercin

33 • İthaf

35 • Eski Zaman

36 • Şükür

37 • Ortaklık

38 • Kardeş

39 • Âh

40 • Tevil

41 • Masal

42 • Saadet Şiirleri

46 • Mehmet Selim’i Taktim Ederim

47 • Ağaca Dedim ki

49 • Mahzun Tarafım

50 • Sıkıntılı Bahis

51 • Güvercin

52 • English Spoken

53 • Yeşil Başlı Ördek

54 • Islak Toprak

55 • Limon

56 • Deli Rüzgârı

57 • Evimiz

59 • Duruverir
61 • Güzdü
62 • Pencerede Bir Kadın
63 • Pencere
64 • Yamaç
66 • Un
67 • Bahçede
68 • İki Şiir
70 • Bir Kargaşadan Çıkış
72 • Bizler
73 • Uğurlama
74 • Can Yücel'e Yanıt ya da
Nesnel Rastlantılar
76 • İki Kapılı
78 • Gündelik
79 • Şiir Doğruları Yansıtır
81 • Kimin İçin
83 • O Evler Yıkıldı
85 • Avuntu
87 • Konak
89 • Tren
90 • Görünmeyen
91 • Erik Ağacı
92 • Uykusuz Gecenin Denizleri
94 • Kediler
96 • Bahçe

98 • Tek Katlı Evler
99 • Bensiz
100 • Elsa Morante Öldü
102 • Ben Açık Denizi
105 • Ev
106 • O Yol Mavidir
107 • Sayılar Yapraklar Düşler
108 • Oluşum
109 • Atlar
111 • Sandaldaki
112 • Dal Dilenci Deniz
113 • Çorba
114 • Bir Dert ki

“Zehir Yeşili” “Bu Dünya, Herkese Güzel”

Oktay Rifat, Ahmet Oktay’ın kendisiyle yaptığı bir söyleşide, “Garip sacayağı”-nın oluşumuna değinirken “şiiir merakı”nın başlayışına da dikkat çekerek şunları söyler: “Ankara Lisesi’nde edebiyat merakımız, şiiir merakımız hafiften başladı. İki sene sonra Melih Cevdet geldi ve Garip sacayağı böylece kurulmuş oldu. Hocamız Ahmet Hamdi Tanpınar’dı; kendisinden çok faydalandık. Mektep sonlarına doğru, yani lise sonlarına doğru, bayağı eli yüzü düzgün şiiirler yazmaya başladım.” (*Şiiir Konuşması*, Adam Yay., İstanbul, 1992, 333)

Özellikle son cümledeki belirleme, Oktay Rifat’ın ilk şiiirlerine bakışını yansıtmaması açısından dikkat çekici. “Mektep sonlarına doğru” yazılan –en azından yayımlanan– “eli yüzü düzgün” şiiirlerin az da olsa sonraki yıllara yayıldığı açık. Bu şiiirler, Ankara Erkek Lisesi Mecmua Heyeti tarafından hazırlanan aylık *Sesimiz* dergisi ile Oktay Rifat’ın amcası Cevat Rifat [Atılhan] tarafından çıkarılan *İnkılâp* ve *Millî İnkılâp* dergilerinde 1932-1934 yılları arasında yayımlanır. Bununla birlikte, belli bir düzeyi yakaladığı düşünölen bu şiiirler, şair tarafından yayımlandıkları yerlerde bırakılır. 1934’ten sonraki yıllarda “şiiir heveslisi” delikanlının *Varlık*, *Yücel*, *Gündüz* ve *Oluş* gibi dönemin önemli dergilerinde şiiirleri çıkar. Bunlar, onda şiiirin hevesten anlama doğru evrildiğini gösteren metinlerdir. Nitekim bu metinlerden sadece birkaçını, ortak kitap *Garip* ile *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Şiiirler*’in dışında tutar.

Bilindiği gibi, “Garip sacayağı”, *Varlık* dergisinde aynı sayfada şiiirleri yayımlandığında edebiyat kanonuna sunulmuş olur. Ama “Garip üçlüsü”, *Varlık*’tan önce

yukarıda andığım dergilerde de hem şiirleri hem deneme ve hikâyeleriyle bir arada görünür. *Sesimiz*, okul dergisi olduğu için bir arada olmaları doğaldır ama Antisemitist birer dergi olan ve aşırı bulunarak kapandıktan sonra “Millî” sıfatıyla yayın dünyasına dönen *İnkılâp*’ta görünmelerini, Oktay Rifat’ın akrabalık bağı hazırlamış olsa gerektir. Ayrıca babası Samih Rifat’ın da anılan dergide yazılarıyla yer alması, dergiye doğrudan ulaşmasını sağlamış olmalıdır.

• • •

Oktay Rifat’ın “delikanlılık” dönemi metinlerinde, şiir hevesinin yönlendirici olduğu ve *şiire çalışmanın* belirginleştiği fark edilir. Özellikle iki metinde, babasının ölümü sonrasındaki duygularını dışavurur. Bunlar, hassas ve hatıralarla mahzunlaşmış içli metinlerdir. Diğerlerinde yaşanmışlıktan çok öğrenilmiş olanların şiir retoriğine uyarlandığı söylenebilir. Şiir yazma isteği, bunlarda hayli belirgindir.

Oktay Rifat’ın kitaplarına almadığı veya ancak yeniden yazarak aldığı şiirlerinde onun *kitap düşüncesi* belirleyici gibi görünmektedir. Şiir evreleri gözetildiğinde, adının da işaret ettiği gibi, *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler*’in farklı temaları içermesiyle diğer kitaplarından ayrıştığı fark edilir. Diğer kitapları, ortak bir duyusun, başka bir deyişle tutumun havasını taşır. Özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda yayımladığı ve bazılarını yayımlandıkları yerlerde bıraktığı, bazılarını kitaplarına alırken yeniden yazdığı şiirlerinde, söyleyişi (yapıyı) gözettiği bellidir. Dışarıda kalan şiirlerin bazılarında, şiir yükünün eksikliği hissedilir; bazılarında ise şiirin dünyasındaki semantik örüntüyü/bağlamı hazırlayan sözcüklerin “kaba” bulunarak dışlandığı sezilir. Bununla birlikte, kimi şiirlerin olabildiğince yetkin bir yapı ve anlamla var olduğu görülür. Oktay Rifat’ın bunları neden kitaplarının dışında bıraktığını anlamak mümkün değildir.

Şiirleri derleyip kitap bütünlüğüne soktuktan sonra hepsini yeniden okurken özellikle 1970’li ve 1980’li yıllarda yazılmış olanların belli bir mevsimi taşıdıklarını hissettim. Bu tür çalışmaların teknik hazırlık denebilecek yönü, şiirlerin havasıyla çekilip gitti. Bazı şiirleri okurken sırtım bahçeye dönük olmasına rağmen kendimi bahçeyi izlerken yakaladım. Dalıp gittiğimi fark ettim bazılarında. Doğa ile *hemhal olma* durumunu derinden duydum. Ağaçlar oradaydı, çiçekler, çalılıklar... olmanlar da oradaydı, olanlar artarak orada.

Dünyası olan şiirler bunlar. İnsana hem ne kadar yalnız olduğunu derin derin, iç sızlatarak, acıyla hatırlatan hem de yalnızlığı doğaya eklenerek aşan şiirler. Bu şiirleri bir araya getirmek sevinçle doldurdu içimi. Ama neden gizleyeyim acı bir sevinç. Bedri Rahmi, Sait Faik için yazdığı bir anı yazısında, kendi resim sergilerini gezen Sait Faik ile bir diyalogunu aktarır. Şöyle:

“Sözün burasında Sait’in yüzü güldü:

- Şöyle söylesene be birader, bak şimdi bir şeyler anladım.
- Peki öyleyse, söyle bakalım. Sergimizden sende bir şeyler kaldı mı?
- Kaldı. Bir yeşil!
- Nasıl bir yeşil!...
- Bir zehir yeşili.”

Benim de Oktay Rifat’ın bu şiirleri için *zehir sevinci* diyelim geliyor. Bu yüzden kitaba ad bulurken şiirlerinden esinlendiğim bazı adları veya doğrudan şiirlerden alınan dizeleri eleyip “Bu dünya herkese güzel”i tercih ettim.

Kitap okunduğunda bazı şiirlerin altındaki “ciddi değişiklikler yapıldığı için karşılaştırma imkânı sağlamak üzere şiire bu kitapta yer açtık” notu dikkati

çekecektir. Oktay Rifat'ın şiirine düşkün olanları, bir şiirin oluşumunu merak edenleri, “genetik eleştiri” için malzeme arayanları gözeterek bu şiirleri kitaba almaktan çekinmedim.

Şiirlerin yayımlandıkları yerlerdeki özgün yazım, bu kitaba alırken korundu. Günümüz yazımına göre kimi zaman tuhaf görünse de bu yazım, hem tarihsel bir değer taşıdığı hem de söyleyiş özelliği içerdiği için bu tercihte bulundum.

Modern Türk şiirinin önde gelen şairlerinden Oktay Rifat'ın kitaplarının dışında kalan veya yeniden yazılarak farklı bir şiir olarak görünen metinlerini bir araya getirirken bir şairin “bütün” olarak okunmasına katkıda bulunacağımı düşündüğüm için yaptığım işten hoşnudum. Bana bu şiirlerle *hemhal olma* imkânı veren Oktay Rifat ailesine ve kitabı yayımlamadaki ısrarı ile beni isteklendiren Yapı Kredi Yayınları'na teşekkür ederim. Onlar olmasaydı şiirlerin zevki sadece bana kalacaktı.

Mehmet Can Doğan
Ankara, Ağustos 2016

Bu Dünya Herkese Güzel*

(Dışarıda Kalmış Şiirler)

* Yayıncının açıklaması: Bu kitaptaki şiirler, şairin vasiyetine uyularak, *Bütün Şiirleri* ciltlerine hiçbir zaman eklenmeyecektir. Daima ayrı basım olarak kalacaktır.

GEÇENİN SÖYLEDİKLERİ

Hepsi var. Sevgilim yok.

Yüzüme kadife bir kumaş gibi değdi gece sonra uzattı siyah ellerini, aydan yere dökülen gümüş tellere doğru. Gümüş teller inliyen bir erganun oldu. Kıvrıldı siyah parmaklar, çaldı gece.. inledi, erganun rüzgârda inledi, rüzgâra ses verdi. Esti rüzgâr ayın saçlarını taramak için ayın kafası bir bilâdo yuvarlağından farksız. Saç nerde? Nevmit olmadı rüzgâr, göklere, uzandı, oynadı yapraklarla sevgilinin bukleleriyle oynar gibi.

Bu gece bana sevdiğim bu gece aşkı hatırlatıyor. Erganun var, âşık var, maşuk var. Uzat parmaklarını öpeyim. Dinle! İnliyor erganun.. Erganun, inle.....

• • •

Gözlerimi oğuşturuyorum. Etrafıma bakıyorum. Erganun var, âşık var, maşuk var. Sevgilim yok. Kandırdı beni gece, beni gece değil hislerin kandırdı... Uzat parmaklarını öpeyim... Erganun sus! İnleme. Başın yanıyor, gibi. Yüzüme kadife bir kumaş gibi değdi gece...

Oktaç, *Sesimiz*, S. 6, İkinci Kânun 1932, s. 10.

MERMER MERDİVENLER

Bastırarak kalbine bin bir güzel kadını
Öptü ayaklarından bu mermer merdivenler
İnliyerek son defa sevgilinin adını
Öptü ayaklarından bu mermer merdivenler

Her defa başka bir yüz, her defa başka bir kız
Dolaştırdı kalbinde bu mermer merdivenler
Fakat bir gün bir gece bahçe ıssız kalp ıssız
Görünmez rüzgârlara ramoldu merdivenler

Gökte ay saçlarını omuzuna yayınca
Gümüş renkli tellere süründü merdivenler
Mehtabın bakışları üzerine kayınca
Çıplak bir vücut gibi göründü merdivenler

Hayatın geçmesinden sanki haberdar gibi
Her hissi kucaklıyor bu mermer merdivenler
Önünde yaşayacak günleri çok dar gibi
Her hisse başvuruyor bu mermer merdivenler

Oktay Rifat, *Sesimiz*, S. 9, Haziran 1932, s. 12.

Metin, “Oktay Samih Rifat” imzası ve “Merdivenler” adıyla on ay sonra *İnkılâp* (S. 1, Nisan 1933, s. 5) dergisinde de yayımlanmıştır. —MCD

YOLLAR

Leylasını kaybeden Mecnun mudur bilinmez.
Çatlak dudaklarile dađlara düşer yollar.
Piri emretmiş gibi dađ demez tepe demez,
Bir bilinmez aşk için uzayıp gider yollar.

Köşeleri dönerken peşime takıl der de
Seni yalnız bırakır bir meydandan geçer de
Artarsa dayanamaz alnında yanan derde,
Bir dere çukurunda kaybolur biter yollar

Oktađ Rifat, *Sesimiz*, S. 10, Birincikânun 1932, s. 5.

ÇİÇEKLİ ENTARİN

Bilsen nasıl yakışır gözlerinin rengine
Eskimesin dikkat et çiçekli entarine
Dün gece

Odan boştu

Karyolanın dibinde kırmızı terliklerin

Dantelli bir gecelik

Çiçekli entarin

Seni ilk

İlk gördüğüm geceki elbisen

O gece bilsen

Sen

Ne güzeldin bu çiçekli entarinle

• • •

Yürüyorum
Gözlerini görüyorum
Dudağımı değdirdim çiçekli entarine

Oktay Rifat, *Sesimiz*, S. 11, İkinci Kânun 1933. Sadettin Nüzhet (Ergun), şiiri, şu bilgilerle *Samih Rifat Hayatı ve Eserleri* adlı kitabına almıştır:

“Samih Rifat’ın bu hanımdan [Münevver Hanım] 1326 [M. 1910]’da *Hüsnuşak* adında bir kız ve 1330 [M. 1914]’te *Oktay* isminde bir erkek çocuğu olmuştur. Hüsnuşak Hanım, bir sene evvel *Kemal Bey* namında bir zat ile evlenmiştir. Oktay Bey, Ankara Hukukuna devam etmektedir. Edebiyatla da meşgul olan Oktay Bey, sevgili babasının vefatından sonra onun hatırasını canlandıran şu manzumeyi yazmıştır:” (Semih Lûtfi Matb. – Suhulet Kütüphanesi, İstanbul 1934, s. 135) —MCD